

Audronė JUODAITYTĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

LIETUVOS IKIMOKYKLINIO UGDYMO REFORMOS MOKSLINIS- EMPIRINIS PAGRINDIMAS

Ikimokyklinio ugdymo reforma Lietuvoje pradėta vykdyti dar aštuntajame XX a. dešimtmetyje, todėl nūdienos sąlygomis ji jau tapo istorija. Reformos procesas reikalauja atitinkamo mokslinio įvertinimo ir empirinių-analitinių studijų. **O. Monkevičienės** mokslo darbų apžvalga tema „**Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo(-si) turinio įgyvendinimo technologijos ir pedagogų rengimas**“ ir mokslinis pranešimas, apsvarstytas Vilniaus pedagoginio universiteto Senato posėdyje, įvykusiame habilitacijos procedūros komitete, sudaro galimybę teoriškai ir empiriškai pagrįsti Lietuvos ikimokyklinio ugdymo reformos idėjas, eigą, procesus, rezultatus. Pranešimo autorė buvo viena pirmųjų Lietuvos ikimokyklinio ugdymo reformos strategų dalyvių, kuri išgyveno ir pajautė reformatoriams tekusius išbandymus ir todėl jos atliktas mokslinis-empirinis tyrimas yra įtikinamas tiek metodologine, tiek ir prakseologine prasmėmis.

O. Monkevičienės mokslo darbų apžvalga yra naujas reiškinys Lietuvos edukologijos mokslui, nes tai pavyzdys tikslingo, nuoseklaus ir ilgalaikio bei itin atsakingo mokslinio tiriamojo darbo autorės itin pamėgtoje mokslo srityje – ikimokyklinėje pedagogikoje. Šiame bare ji intensyviai dirbo tuomet, kai ikimokyklinė pedagogika Lietuvoje išgyveno sudėtingus laikus ir daugelis Lietuvos mokslininkų pasitraukė iš šios srities, nes universitetuose buvo atsisakyta ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimo.

Ilgamečiai O. Monkevičienės teoriniai-empiriniai tyrimai ikimokyklinio ugdymo pedagogikos srityje nebuvo siejami su autorės mokslinių pasiekimų formaliu įvertinimu, suteikiant jai profesorės vardą, nors tarp savo kolegų ji seniai jau buvo tapusi moksliniu autoritetu. Jos tyrimų kraitis, kurio pagrindu autorė parengė habilitacijos procedūrai skirtą mokslo darbų apžvalgą ir pranešimą tiek savo metodologija, tiek ir empirinių tyrimų medžiaga yra vertas kelių, o ne vie-

SCIENTIFIC-EMPIRICAL SUBSTANTIATION OF LITHUANIAN PRESCHOOL EDUCATION REFORM

Preschool education reform in Lithuania started in the eighth decade of XXc., therefore today it has already become history. Reform process requires a particular scientific evaluation and empirical-analytical studies. The review of science works by **O. Monkevičienė** on the topic “**Technologies of implementation of content of reformed preschool (self)education and teacher training**” and scientific report discussed during the committee of habilitation procedure in the meeting of the Senate of Vilnius Pedagogical University provides an opportunity to verify theoretically and empirically the ideas, proceedings, processes, results of Lithuanian preschool education reform. The author of the report was one of the first strategists, participants of Lithuanian preschool education reform who experienced and felt challenges of reformers, so her scientific-empirical research is convincing in both methodological and praxeological senses.

The review of science works by O. Monkevičienė is a new phenomenon to Lithuanian education science, because it is an example of purposeful, consequent and long-lasting, responsible scientific-exploratory work in the sphere that the author likes – preschool education. She worked intensively in this field when preschool education in Lithuania experienced difficult times and many Lithuanian scientists left this sphere since universities refused teacher training in preschool education.

Long-lasting theoretical-empirical researches in the sphere of preschool education by O. Monkevičienė were not related to the formal evaluation of her scientific achievements when awarding her with professor's title, although she had already gained scientific authority among her colleagues. Her research experience, on the basis of which she prepared the review of scientific works for habilitation procedure and the report, is

nos procedūros.

O. Monkevičienės mokslo darbų apžvalga „**Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo(-si) turinio įgyvendinimo technologijos ir pedagogų rengimas**“ yra pavyzdys jauniems mokslininkams, norintiems atsakyti į klausimą: kiek ir kokių mokslo darbų reikia, kad galėtum tapti pripažintu mokslininku? Atsakymas aiškus: tyrimai turi būti nuoseklūs, sisteminiai, ilgalaikiai, mokslinių idėjų raišką kas kartą patvirtinant nūdienos ugdymo realybėje. Todėl O. Monkevičienės mokslo pranešime išanalizuotos konceptualiosios ikimokyklinio ugdymo pedagogikos idėjos yra itin gyvybingos, naujos ir suteikia galimybę sistemškai analizuoti tris tarpusavyje derančias, tačiau itin sudėtingais ryšiais grindžiamas problemas. Tai ikimokyklinio ugdymo turinio reforma, pokyčiai pedagoginėse technologijose ir pedagogų rengime.

O. Monkevičienės mokslo darbų apžvalga ir pranešimas yra iš ikimokyklinės pedagogikos srities. Tai itin retas reiškinys nūdienos Lietuvos edukologijos moksle, nes per pastaruosius penkerius metus iš šios srities Lietuvoje buvo apgintos tik kelios disertacijos, o brandžių, metodologinio pobūdžio darbų itin stokojama. Būtent prie tokio pobūdžio darbų yra priskirtinas ir O. Monkevičienės mokslinis-tiriamasis darbas. Juo autorė pagrindė Lietuvos ikimokyklinio ugdymo reformos metodologiją ir naujo universitetinio tipo ikimokyklinio ugdymo pedagogo rengimo būtinumą.

Mokslininkė įrodė, jog globalizacijos sąlygomis ikimokyklinio ugdymo sritis tampa itin sudėtinga, nes jos esmės supratimui yra būtina universalumo ir specialumo dermė. Būtent taikydama šiuos principus autorė išvėlgė nemažai prieštaravimų, atsirandančių apibūdinant ikimokyklinio ugdymo pedagogo praktinę veiklą kaip universalią, o kartu ir specifinę. Todėl lyginant ikimokyklinio ugdymo pedagogo rengimą su mokyklos pedagogo dalykininko rengimu, šios srities specialistai suvokiami kaip esantys kur kas menkesnių kompetencijų nei kiti pedagogai. Todėl neišvėlgiami akademiniai tokio specialisto rengimo pagrindai, nepripažįstamas universitetinio išsilavinimo būtinumas. Dėl to nukenčia ir ikimokyklinio ugdymo specialisto rengimo universitetinio modelio svarba. Todėl O. Monkevičienės atlikti teoriniai ir empiriniai tyrimai yra ypač reikšmingi atsakant į klausimą, kodėl šiuolaikiniame Lietuvos švietimo reformos etape būtinas ikimokyklinio ugdymo pedagogo rengimo universitetinis modelis. Mokslininkė ne tik atsakė į minėtą klausimą, bet ir nurodė, kokių kompetencijų gali įgyti ikimokyklinio ugdymo pedagogai studijuodami universitete, kokių karjeros projektavimo galimybių

worth several not one procedure for both methodology and material empirical researches.

Review of scientific works by O. Monkevičienė “**Technologies of implementation of content of reformed preschool (self)education and teacher training**” is an example for young scientists who want to answer the question: how many and what kind of works do you need in order to become a recognized scientist? The answer is clear: the researches must be consecutive, systematic, long-lasting, every time checking the expression of scientific ideas in today’s education reality. As a result, conceptual ideas of preschool education analysed in scientific report by O. Monkevičienė are especially lively, new, and provide an opportunity to analyse systematically three interrelated problems grounded on very complicated relations. These are: reform of preschool education content, changes in pedagogical technologies and teacher training. The review of scientific works by O. Monkevičienė and the report are from the sphere of preschool education. This is an especially rare phenomenon in today’s Lithuanian education science since during recent five years only several dissertations in this sphere have been defended, and we really lack mature works of methodological manner. Scientific-exploratory work by O. Monkevičienė is ascribed to works of such manner. With this work the scientist grounded methodology of Lithuanian preschool education reform and the necessity of preschool education teacher training of new university type.

The scientist proved that under the conditions of globalization the sphere of preschool education becomes especially complicated since the consistency of universality and particularity is necessary for understanding its essence. Applying these principles the author notices many contradictions arising when describing preschool education teacher’s practical activities as universal and at the same time – specific. Therefore, comparing preschool education teacher training with school teacher training of a particular subject the specialists of this sphere are considered as having lower competences in comparison with other teachers. Consequently, academic basics of preparation of such specialist are not seen and necessity of university degree is not acknowledged. As a result, the importance of university model of preschool education teacher training suffers. Empirical and theoretical researches performed by O. Monkevičienė are important while answering the question: why does university model of preschool education teacher training become necessary in the stage of today’s Lithuanian education reform? The scientists not only answered this question but also proved: what competences preschool education teachers may acquire during university Bachelor’s

turi šie specialistai. Pasak O. Monkevičienės, tokio pedagogo universitetinio rengimo modelis yra rinkos ekonomikos padiktuota būtinybė, nes tėvai vis daugiau investuoja į šio amžiaus vaikų ugdymo kokybę, o vaikų „dvigubos socializacijos“ modelis (kuris yra paplitęs visoje Europoje) reikalauja itin kvalifikuotos ikimokyklinio ugdymo pedagogų pagalbos ne tik vaikui, bet ir šeimai. O. Monkevičienė suprojektavo ne tik tokio specialisto regimo programą, bet ir ją pastiprino mentorystės institucija, kurią taip pat teoriškai pagrindė ir empiriškai ištyrė. Tokiu būdu ji atsakė į klausimą, kaip keičiantis vaiko ugdymo sąlygoms visuomenėje ir šeimoje turi keistis ikimokyklinio ugdymo pedagogų universitetinis rengimo modelis ir kaip orientuojantis į naują ikimokyklinio ugdymo turinį, jo tikslus, uždavinius bei naujas ikimokyklinio ugdymo pedagogo kompetencijas galima realizuoti naujas vaikų ugdymo(-si) technologijas.

O. Monkevičienė įrodė, jog ikimokyklinio ugdymo pedagogų rengimas yra naujas iššūkis Lietuvos ikimokyklinės pedagogikos mokslui tiek teorine, tiek empirine prasmėmis. Jis reikalauja sisteminio požiūrio į švietimo kaitą, kaip socialinį, kultūrinį reiškinį, vaikų ugdymo modelių įvairovę šeimoje ir ugdymo įstaigoje. Visa tai padiktuoja ir naujo tipo pedagogo rengimo būtinumą, kurio vienas esminių bruožų – gebėjimas adaptuotis naujose švietimo organizacijose, projektuoti savo karjerą, pažinti vaiką aplinkoje, ugdyti ne tik vaikus, bet ir jų tėvus. Tai idėjos, kurios diktuoja strateginę ikimokyklinio ugdymo kaip švietimo sistemos grandies pertvarką Lietuvoje ir ugdo naują požiūrį į ikimokyklinio ugdymo reformą, kuri realizuoja esminį informacinės visuomenės principą: „gera teorija yra ir gera praktika“.

Ypač imponuoja O. Monkevičienės atliktas teorinis ir empirinis mentorystės instituto pagrindimas. Ši problema Lietuvos edukologijos moksle yra itin nauja, o ikimokyklinio ugdymo pedagogikos srityje Lietuvoje dar beveik netyrinėta. O. Monkevičienė su grupe mokslininkų atsakė į klausimus: kas apsunkina pradedančiųjų dirbti pedagogais specialistų karjeros pradžią? Kokius jie patiria sunkumus ir kokio pobūdžio problemų jiems kyla? Tai leido mokslininkei identifikuoti ir pagalbos priemonių jauniems pedagogams sistemą, kurią mentorius gali realizuoti savo veikloje. Sukurtas realus ir veiksmingas mentoriaus veiklos projektas.

O. Monkevičienės habilitacijos procedūrai pateiktam mokslui darbų apžvalgoje apibendrinami mokslu straipsniai, publikuoti Lietuvos periodiniuose leidiniuose 2004–2008 m. laikotarpiu. Tačiau jeigu

studies, what career opportunities these specialists have. Also O. Monkevičienė stated that the model of teacher's university training is a necessity caused by market economy, since parents more and more invest in quality of children's education of this age, and the model of children's "double socialization" (popular in all Europe) requires qualified help of preschool education teachers not only for a child, but also for the family. O. Monkevičienė projected not only the programme of preparation of such a specialist but also strengthened it with mentorship institution which she analysed theoretically and grounded empirically. In this way she answered the question: how the model of preschool education teacher's university training has to change when changing conditions of child's education in society and family, and how new technologies of children's (self)education can be realized when orienting to new content, aims, tasks of preschool education and new competences of preschool education teacher.

O. Monkevičienė proved that preschool education teacher training is a new challenge to science of Lithuanian preschool education in both theoretical and empirical senses. It needs systematic attitude to education change as a social, cultural phenomenon, variety of models of children's education in a family and education institutions. It requires the necessity of a new type teacher training with one of the main features – ability to adapt in new education organisations, project own career, know the child, educate not only children but parents as well. These ideas dictate strategic reform of preschool education in Lithuania as a reform of education system's section and develop new attitude to preschool education reform which realizes new principle of information society: "good theory – is also good practice".

O. Monkevičienė's theoretical and empirical substantiation of mentorship institute especially impresses. This problem in Lithuanian education science is especially new and in the sphere of preschool education almost not investigated in Lithuania. O. Monkevičienė with a group of scientists answered the questions: "What impedes the beginning of career of new education specialists?", "What difficulties and problems do they encounter?". This helped the scientist to identify the system of means of help for young teachers, which mentor can realize in personal activities. Real and effective project of mentor's activities has been created.

In O. Monkevičienė's review of scientific works presented for habilitation procedure the articles published in Lithuanian periodicals during 2004–2008 were generalized. However, if the author could have generalized earlier publications there would be hun-

autorė būtų galėjusi apibendrinti ir ankstesnes publikacijas, jų būtų skaičiuojama šimtais. O. Monkevičienė publikavo straipsnius užsienio periodiniuose leidiniuose, referuojamuose LMT patvirtintose tarptautinėse duomenų bazėse, tęstiniuose recenzuojamuose mokslo leidiniuose užsienyje. Be to, O. Monkevičienė dalyvavo daugelyje tarptautinių mokslinių konferencijų, vykusių Lietuvoje ir užsienyje. Jos moksliniai pranešimai yra publikuoti recenzuojamuose mokslinių konferencijų pranešimų medžiagos leidiniuose.

O. Monkevičienė habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalgoje apibendrina ir mokslo taikomas idėjas, kurios suformuluotos vadovėliuose aukštajai mokyklai. Kartu su savo kolegomis bendraautorais ji parengė šešis tokius vadovėlius. Be to, ji yra parengusi mokymo priemonių aukštajai mokyklai, kurių yra septynios. Mokslininkė yra viena iš ikimokyklinio ugdymo reformos koncepcijos ir ugdymo programų autorių, ji išbandė save įvairiose akademinio ir taikomojo mokslo srityse, pradėdama konceptualiųjų ikimokyklinio ugdymo pagrindų sukūrimu Lietuvoje ir baigiant jų realizavimą praktikoje. O. Monkevičienė pademonstravo, kaip remiantis sisteminiu požiūriu į reformos procesus, eigą bei rezultatus galima ir reikia spręsti tarpusavyje sąveikaujančias socialines, pedagogines problemas, nuo kurių priklauso ir ikimokyklinio ugdymo sisteminė kaita. Tai: konceptualiųjų reformos pagrindų, naujo ugdymo turinio pedagoginių technologijų sukūrimas ir galiausiai – naujo universitetinio pedagogo rengimo modelio įprasminimas. Todėl habilitacijos procedūrai teikiamoje mokslo darbų apžvalgoje „**Reformuojamo ikimokyklinio ugdymo(-si) turinio įgyvendinimo technologijos ir pedagogų rengimas**“ suformuluota idėja įprasmina naują ikimokyklinio ugdymo reformos tyrimo metodologiją. O. Monkevičienės atliktas mokslinis-tiriamasis darbas, kuris galėtų vadintis Lietuvos ikimokyklinio ugdymo studijų institutu, vertas viso mokslo instituto

dreks of them. O. Monkevičienė published articles in foreign periodicals, involved in international databases affirmed by SCL, continuing, reviewed scientific publications abroad. Besides, O. Monkevičienė participated in many international scientific conferences in Lithuania and abroad. Her scientific reports have been published in reviewed publications of reports' material of scientific conferences.

In the review of scientific works for habilitation procedure O. Monkevičienė generalized scientific applied ideas formulated in the textbooks for a higher school. She prepared six such textbooks cooperating with her colleagues. In addition, she has prepared teaching means for a higher school, there are seven of them. O. Monkevičienė is one of the authors of the conception of preschool education reform and education programmes. Consequently O. Monkevičienė is a scientist who has tried herself in various spheres of academic and applied science starting with creation of conceptual preschool education basics in Lithuania and finishing with their realization in practice. She demonstrated how referring to systematic attitude to reform's processes, proceedings and results it is possible to solve interrelated social, pedagogical problems that systematic change of preschool education depends on. The problems are as follows: creation of conceptual basics of reform, pedagogical technologies of new education content and finally – consolidation of new university model of teacher training. Therefore, in the review of scientific works for habilitation procedure “**Technologies of implementation of content of reformed preschool (self)education and teacher training**” the formulated idea gives sense to methodology of research of new preschool education reform. The scientific-exploratory work by O. Monkevičienė is worth of the whole activities of science institute which could be named as Institute of Studies of Lithuanian Preschool Education.

AUDRONĖ JUODAITYTĖ

Socialinių mokslų (edukologija) habil. daktarė
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros profesorė,
Edukacinių tyrimų mokslinio centro direktorė.
Moksliniai interesai: studijų kokybės tyrimai,
vaikystės fenomenas, vaikystės pedagogų rengimas.

Professor, Hab. Dr. of Šiauliai University
Director of the Scientific Center
of Educational Researches.
Research interests: researches on quality of studies, the
phenomenon of childhood, teacher training.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: etmc@cr.su.lt